

اقتصاد صنایع دستی

www.ketab.ir

تالیف:

دکتر رضا رنج پور - دکتر زهرا کریمی تکانلو

(اعضای هیات علمی دانشگاه تبریز)

سر شناسه	رنج پور، رضا، ۱۳۵۶.
عنوان و پدیدآور	اقتصاد صنایع دستی / تالیف: رضا رنج پور - زهرا کریمی تکانلو
مشخصات نشر	تهران: نشر نور علم، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	۲۵۲ ص. نمودار، جدول.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۵۳۴-۶
شناسه افزوده	کریمی تکانلو، زهرا، ۱۳۵۵، مولف.
موضوع	صنایع دستی - صنعت و تجارت Handicraft industries صنایع دستی - جنبه‌های اقتصادی Handicraft - Economic aspects هنرهای صنعتی Industrial arts کالاهای فرهنگی -- صنعت و تجارت Cultural industries HD ۹۹۹۹ ۳۳۸/۴۷۷
رده بندی کنگره	
رده بندی دیویی	

نشر نور علم: تهران - انقلاب - خ ۱۲ فروردین - پلاک ۲۹۰ - تلفن: ۶۶۴۰۵۸۸۰ و ۶۶۹۵۷۰۲۱
 فروشگاه: خ ۱۲ فروردین - پلاک ۲۹۰ - کتاب چرتکه و نور علم - ۰۹۱۲۲۰۷۹۸۴۹ - ۶۶۱۷۴۹۱۰ -
 پخش: قلم سینا - انقلاب ۱۲ - فروردین - ساختمان ۲۸۶ - تلفن ۶۶۹۵۷۰۲۱ و ۶۶۹۵۷۱۲۰

عنوان: اقتصاد صنایع دستی

تالیف: دکتر رضا رنج پور - دکتر زهرا کریمی تکانلو

ناشر: نور علم

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۱۶۹-۵۳۴-۶

چاپ و صحافی: سورنا

نوبت چاپ: اول ۱۴۰۲

شمارگان: ۱۰۰ جلد

قیمت: ۱۵۰۰۰۰ تومان

در صورت عدم دسترسی به کتاب‌ها، از طریق تماس با شماره
 ۰۹۱۲۳۳۳۴۲۲۹ کتاب‌ها با پست به تمام نقاط ایران ارسال می‌شود.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
پیشگفتار.....	۱
فصل اول: مقدمه‌های بر صنایع دستی و اهمیت نگرش اقتصادی - اجتماعی به آن.....	۵
۱-۱- تعریف صنایع دستی.....	۵
۱-۲- صنایع دستی در مقابل صنایع مدرن.....	۶
۱-۳- تاریخچه صنایع دستی.....	۱۰
۱-۳-۱- تاریخچه صنایع دستی قبل از اسلام.....	۱۱
۱-۳-۲- تاریخچه صنایع دستی بعد از اسلام.....	۱۳
۱-۴- دو نوع نگاه به صنایع دستی.....	۱۵
۱-۴-۱- نگاه سنتی به صنایع دستی.....	۱۵
۱-۴-۲- نگاه مدرن به صنایع دستی.....	۱۶
۱-۵- اهمیت اقتصاد صنایع دستی.....	۱۷
۱-۶- صنایع دستی محلی، ملی و بین‌المللی.....	۱۹
۱-۶-۱- صنایع دستی محلی.....	۱۹
۱-۶-۲- صنایع دستی ملی.....	۲۰
۱-۶-۳- صنایع دستی بین‌المللی.....	۲۰
۱-۷- حجم عبادی فصل اول.....	۲۲
فصل دوم: معرفی و طبقه‌بندی صنایع دستی ایران.....	۲۳
۲-۱- انواع آثار مربوط به صنایع دستی.....	۲۳
۲-۱-۱- نساجی سنتی.....	۲۴
۲-۱-۲- بافته‌های داری و غیر داری.....	۲۵
۲-۱-۳- پوشاک سنتی.....	۲۸
۲-۱-۴- چاپهای سنتی.....	۲۹
۲-۱-۵- کاشی سنتی، سفال و سرامیک.....	۳۰
۲-۱-۶- صنایع دستی چرمی.....	۳۱

۳۱	۲-۱-۷- هنرهای سنتی وابسته به معماری
۳۲	۲-۱-۸- صنایع دستی فلزی
۳۴	۲-۱-۹- صنایع دستی چوبی و حصیری
۳۶	۲-۱-۱۰- صنایع دستی دریایی
۳۶	۲-۱-۱۱- صنایع دستی سنگی
۳۷	۲-۱-۱۲- صنایع دستی استخوان
۳۸	۲-۱-۱۳- رودوزیهای سنتی
۳۹	۲-۱-۱۴- آبگینه
۳۹	۲-۱-۱۵- صنایع دستی کاغذی
۴۰	۲-۱-۱۶- طراحی و نقاشی سنتی
۴۲	۲-۱-۱۷- سازهای سنتی
۴۲	۲-۲- آشنایی با جغرافیای صنایع دستی ایران
۴۳	۲-۲-۱- صنایع دستی شهری
۴۴	۲-۲-۲- صنایع دستی روستایی
۴۶	۲-۲-۳- صنایع دستی عشایری
۴۸	۲-۲-۴- صنایع دستی منطقه شمال ایران
۴۹	۲-۲-۵- صنایع دستی منطقه شمال غرب ایران
۵۱	۲-۲-۶- صنایع دستی منطقه غرب ایران
۵۳	۲-۲-۷- صنایع دستی منطقه جنوب ایران
۵۵	۲-۲-۸- صنایع دستی منطقه شرق ایران
۵۶	۲-۲-۹- صنایع دستی منطقه شمال شرق ایران
۵۷	۲-۲-۱۰- صنایع دستی منطقه مرکزی ایران
۵۹	۲-۲-۱۱- آشنایی با صنایع دستی برخی از شهرهای گردشگری ایران
۵۹	۲-۲-۱۱-۱- اصفهان، شهر جهانی صنایع دستی
۶۰	۲-۲-۱۱-۲- مشهد، شهر جهانی گوهر سنگ
۶۱	۲-۲-۱۱-۳- تبریز، شهر جهانی فرش دستباف
۶۱	۲-۲-۱۱-۴- آباد، شهر جهانی منبت
۶۱	۲-۲-۱۱-۵- میبد، شهر جهانی زیلو

۶۲	۶-۱۱-۲-۲-لالجین، شهر جهانی سفال
۶۲	۷-۱۱-۲-۲-مریوان، شهر جهانی کلاش
۶۲	۸-۱۱-۲-۲-سیرجان، شهر جهانی گلیم
۶۳	۳-۲-جم عندی فصل دوم
۶۵	فصل سوم: درآمدی بر مباحث اقتصادی صنایع دستی
۶۵	۱-۳-سازوکارهای تولید در حوزه صنایع دستی
۶۷	۱-۳-۱-استراتژیهای تولید در حوزه صنایع دستی
۶۹	۲-۳-۱-بسترهای حمایتی لازم برای تولیدکنندگان صنایع دستی
۷۵	۲-۳-سازوکارهای توزیع در حوزه صنایع دستی
۷۶	۱-۳-۲-الگوهای توزیع در حوزه صنایع دستی
۷۸	۳-۳-سازوکارهای تقاضا و مصرف در حوزه صنایع دستی
۸۲	۴-۳-الگوی زنجیره تامین در صنایع دستی: مثال موردی فرش دستباف ایران
۸۳	۱-۴-۳-انواع الگوی زنجیره تامین موجود در صنعت فرش
۸۵	۵-۳-جمع بندی فصل سوم
	فصل چهارم: جایگاه صنایع دستی در اقتصاد ایران و آشنایی با مراکز ملی سیاست گذاری در
۸۷	حوزه صنایع دستی
۸۸	۱-۴-اهمیت صنایع دستی در اقتصاد محلی و ایجاد اشتغال
۸۹	۲-۴-اهمیت صنایع دستی در اقتصاد ملی
۹۱	۳-۴-سهم صنایع دستی در تولید ناخالص داخلی
۹۲	۴-۴-سهم صنایع دستی در اشتغال
۹۴	۵-۴-سهم صنایع دستی در صادرات
۹۸	۶-۴-سهم صنایع دستی در سبد خانوار
۱۰۰	۷-۴-سهم صنایع دستی در توزیع درآمد و تامین عدالت اجتماعی
۱۰۲	۸-۴-ارتباط متقابل صنایع دستی و گردشگری
۱۰۳	۹-۴-ارتباط متقابل زنان و صنایع دستی
۱۰۴	۱-۹-۴-نقش صنایع دستی در توانمندسازی زنان
۱۰۶	۱۰-۴-نقش صنایع دستی در وضعیت معیشتی خانوارها و ثبات آنها
۱۰۷	۱۱-۴-نقش تجارت الکترونیکی در صنایع دستی

- ۱۰۸-۱۱-۴-ابزارهای فناوری اطلاعات در حوزه تجارت الکترونیکی صنایع دستی.....
- ۱۰۹-۱۱-۴-بسترهای زیرساختی مورد نیاز برای تجارت الکترونیکی.....
- ۱۱۰-۱۱-۴-چالشهای تجارت الکترونیکی صنایع دستی.....
- ۱۱۲-۴-نقش دولت در سیاستگذاری در حوزه صنایع دستی.....
- ۱۱۴-۴-آشنایی با مراکز تدوین برنامه و سیاست گذاری در حوزه صنایع دستی ایران.....
- ۱۱۴-۱-۱۳-۴-وزارتخانه میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی.....
- ۱۱۶-۲-۱۳-۴-وزارتخانه صنعت، معدن و تجارت.....
- ۱۱۷-۱-۲-۱۳-۴-سازمان صنایع کوچک و شهرک‌های صنعتی ایران.....
- ۱۱۷-۲-۲-۱۳-۴-مرکز ملی فرش ایران.....
- ۱۱۹-۳-۱۳-۴-وزارتخانه تعاون، کار و رفاه اجتماعی.....
- ۱۲۰-۱-۳-۱۳-۴-سازمان آموزش فنی و حرفه‌ای کشور.....
- ۱۲۰-۲-۳-۱۳-۴-اتحادیه برابری صنایع دستی ایران.....
- ۱۲۱-۴-۱۴-سیاستهای دستگاههای ذیربط در حوزه صنایع دستی.....
- ۱۲۱-۱-۱۴-۴-قانون حمایت از هنرمندان، استادکاران و فعالان صنایع دستی.....
- ۱۲۴-۲-۱۴-۴-سیاستهای کلی اقتصاد مقاومتی در حوزه صنایع دستی.....
- ۱۲۵-۱۵-۴-جایگاه صنایع دستی در برنامه های توسعه های ایران.....
- ۱۲۵-۱-۱۵-۴-مصوبات و عملکرد قانون برنامه اول توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۸-۱۳۷۲).....
- ۱۲۵-۲-۱۵-۴-مصوبات و عملکرد قانون برنامه دوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۷۷-۱۳۷۳).....
- ۱۲۶-۳-۱۵-۴-مصوبات و عملکرد قانون برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۲-۱۳۷۸).....
- ۱۲۷-۴-۱۵-۴-مصوبات و عملکرد قانون برنامه چهارم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۸۷-۱۳۸۳).....
- ۱۲۸-۵-۱۵-۴-مصوبات و عملکرد قانون برنامه پنجم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۹۲-۱۳۸۸).....
- ۱۲۹-۶-۱۵-۴-مصوبات قانون برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران.....
- ۱۳۰.....

- ۱۶-۴-سیاستهای شهرداریها و سازمانهای وابسته در حوزه صنایع دستی..... ۱۳۱
- ۱۶-۱-۴-جایگاه شهرداریها در برنامه های مطرح در حوزه صنایع دستی..... ۱۳۱
- ۱۶-۲-۴-جایگاه شهرداریها در تحقق شهرهای جهانی صنایع دستی..... ۱۳۳
- ۱۷-۴-صنایع دستی در آئینه آمار..... ۱۳۶
- ۱۷-۱-۴-ارزش صادرات صنایع دستی ایران..... ۱۳۶
- ۱۷-۲-۴-تعداد دریافت کنندگان نشان بین المللی مرغویت کالا..... ۱۳۷
- ۱۷-۳-۴-سایر آمارهای مربوط به حوزه صنایع دستی..... ۱۳۸
- ۱۸-۴-جمع بندی فصل چهارم..... ۱۳۹
- فصل پنجم: آشنایی با سازمانهای بین المللی مرتبط با صنایع دستی و تجربه سایر کشورها در توسعه صنایع دستی..... ۱۴۱
- ۱-۵-آشنایی با سیاستها و سازمانهای بین المللی مرتبط با صنایع دستی..... ۱۴۱
- ۱-۱-۵-سازمان تربیتی، علمی و فرهنگی ملل متحد (یونسکو)..... ۱۴۱
- ۱-۲-۵-شورای جهانی صنایع دستی (WCC)..... ۱۴۳
- ۱-۳-۵-مجمع آسیا و اقیانوسیه شورای جهانی صنایع دستی..... ۱۴۵
- ۱-۴-۵-مرکز تجارت جهانی صنایع دستی..... ۱۴۸
- ۱-۵-۵-انجمن توسعه و ترویج صنایع دستی آسیه آن (آهادا)..... ۱۴۹
- ۱-۶-۵-انجمن حمایت و پشتیبانی از هنرهای آسیای مرکزی (کاسکا)..... ۱۵۰
- ۲-۵-اقتصاد صنایع دستی و تجربه کشور هندوستان..... ۱۵۰
- ۱-۲-۵-سیاست تمرکززدایی در حوزه صنایع دستی هندوستان..... ۱۵۱
- ۲-۲-۵-وضعیت صادرات و مصرف داخلی صنایع دستی در هندوستان..... ۱۵۲
- ۳-۲-۵-وزارتخانه های دولتی فعال در حوزه صنایع دستی و نحوه عملکرد و تعامل آنان با یکدیگر..... ۱۵۳
- ۲-۴-۵-نقش موسسات مالی در صنایع دستی هندوستان..... ۱۵۸
- ۲-۵-۵-نقش سازمانهای غیر دولتی و شرکتهای اجتماعی در صنایع دستی هندوستان..... ۱۵۹
- ۳-۵-اقتصاد صنایع دستی و تجربه کشور پاکستان..... ۱۵۹
- ۱-۳-۵-انواع صنایع دستی پاکستان و ارزش صادراتی آن..... ۱۶۰
- ۲-۳-۵-جایگاه فرش دستباف در اقتصاد پاکستان..... ۱۶۳
- ۳-۳-۵-چالشهای فراروی بخش صنایع دستی پاکستان از دیدگاه یونیدو..... ۱۶۴

پیشگفتار

صنایع دستی، جزئی از کلیت فرهنگی است که با تک تک عناصر فرهنگی در تعامل است. این صنایع برخلاف صنایع مدرن، قابلیت ایجاد و توسعه در کلیه مناطق شهری، روستایی و عشایری تمام مناطق جهان را دارد. اهمیت این صنایع را می‌توان از لحاظ تاریخی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی برشمرد. چین، هندوستان و ایران، با داشتن قدیمی‌ترین و متنوع‌ترین صنایع دستی در جهان، به عنوان مهد این صنایع به شمار می‌روند. علیرغم وجود ۳۰۰ رشته فعالیت صنایع دستی در ایران، مقایسه آمار صادرات آن با کشورهای چین و هندوستان حاکی از ناچیز بودن آن است.

به دلیل به روز نبودن آمار و اطلاعات موجود در این حوزه، انجام مطالعات علمی و ارائه پیشنهادات کاربردی جهت رفع مشکلات این حوزه امکان‌پذیر نیست. زیرا که ساختار غالب کارگاه‌های فعال در حوزه صنایع دستی، کوچک و کمتر از ۱۰ نفر کارکن است که به دلیل به روز نبودن اطلاعات در این حوزه، نمی‌توان وضعیت این کارگاه‌ها را از لحاظ میزان تولید، اشتغال، ارزش افزوده و سایر شاخص‌های اقتصادی مورد بررسی قرار داد. نبود متولی مشخص در حوزه صنایع دستی را می‌توان یکی از دلایل این فقر آماری و اطلاعاتی دانست. وزارتخانه‌های «صمت» و «میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی» و سازمان‌های «آموزش فنی و حرفه‌ای» و «میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی (سابق)» از متولیان این حوزه هستند که به دلیل داشتن رویه‌ها، دستورالعمل‌ها و ساختارهای سازمانی متفاوت، در بسیاری از موارد مشکلاتی مانند موازی کاری و تداخل عملکرد را به وجود می‌آورند.

با توجه به اهمیت و جایگاه صنایع دستی در ایجاد اشتغال و درآمد و نیز اقتصاد بسیاری از خانوارهای به ویژه مناطق محروم و حتی اقتصاد کلان کشور، لزوم نگاه علمی به این بخش بیش از پیش اهمیت پیدا کرده است. خوشبختانه در سالهای اخیر «اقتصاد صنایع دستی» در سر فصل‌های جدید رشته‌های «علوم اقتصادی» و

«مدیریت جهانگردی» به صورت یک درس دو واحدی لحاظ و تعریف شده است، و این امیدواری را می‌دهد که دانشجویان با اهمیت این بخش هم به عنوان یک بخش مهم اقتصادی و هم به عنوان یک زمینه فعالیت خود اشتغالی، بیش از پیش آشنا شوند. به این ترتیب وجود مجموعه‌ای نسبتاً جامع و در عین حال ساده و کاربردی که به معرفی جنبه‌های اقتصادی صنایع دستی می‌پردازد؛ ضرورت پیدا کرده است. کتاب حاضر تحت عنوان «اقتصاد صنایع دستی» در ۶ فصل و بر اساس سرفصلهای پیشنهادی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری تدوین شده است و مباحث مطرح در آن می‌تواند هم در تدریس دروس «اقتصاد صنایع دستی» رشته اقتصاد و «شناخت صنایع دستی» رشته گردشگری، استفاده شود و هم مورد استفاده سایر مخاطبین علاقه‌مند به صنایع دستی قرار گیرد.

مباحث مطرح شده در فصول این کتاب به این شرح است: فصل اول این کتاب به آشنایی با صنایع دستی و اهمیت نگرش اقتصادی-اجتماعی به آن اختصاص دارد. فصل دوم به معرفی و طبقه‌بندی صنایع دستی موجود در ایران در حوزه‌های شهری، روستایی و عشایری و به تفکیک مناطق جغرافیایی می‌پردازد. در فصل سوم، مباحث اقتصادی و مدیریتی مطرح در حوزه صنایع دستی که شامل معرفی فرآیندهای تولید، توزیع و مصرف محصولات صنایع دستی است، تبیین شده است. در فصل چهارم جایگاه صنایع دستی در اقتصاد ایران و نقش سیاست‌های بخش عمومی در توسعه این صنایع و نیز مراکز ملی سیاستگذاری در حوزه صنایع دستی معرفی و ارائه شده است. فصل پنجم به معرفی سازمان‌های بین‌المللی مرتبط با این صنایع و بیان تجربه سایر کشورهای جهان از قبیل: هندوستان، چین، پاکستان، مالزی و اندونزی در توسعه صنایع دستی می‌پردازد. در فصل ششم و پایانی کتاب، نقاط قوت، ضعف، فرصتها و تهدیدهای این صنایع و نیز چشم‌انداز آینده صنایع دستی در ایران بررسی و ارائه شده است.